

С Т А Н О В И Щ Е

**От доц. д-р Николай Марин, член на научно жури и научен
ръководител на дисертационен труд на тема:**

**„Референдумите като инструмент при международните договори на
примера на държавите от ЕИП и Швейцария”**

**на Златка Димитрова Гергинова, докторант на самостоятелна
подготовка в докторска програма „Международно право и
международни отношения“ в научна област 3.6 Право**

I. Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд, разработен от докторанта на самостоятелна подготовка Златка Димитрова Гергинова, на тема: **„Референдумите като инструмент при международните договори на примера на държавите от ЕИП и Швейцария”**, изследва един изключително важен и актуален научен проблем. Това се потвърждава както от последния проведен референдум в Конфедерация Швейцария от 30 ноември 2014 г., така и от вече насрочените за 2015 г. допитвания до народа по две граждански инициативи: „Да подкрепим семействата! Необлагаеми детски добавки и добавки за образование” и „Данък енергия вместо данък добавена стойност”. Пряката демокрация, е една от най-добрите форми за ангажиране на избирателите и тяхното пряко участие в държавната и местната власт по важни обществено-политически въпроси, която се реализира посредством произвеждането на референдуми и допитвания по граждански инициативи, прилагани в Швейцария и в страните от Европейското икономическо пространство. Тя предполага широкоаспектно и обективно информирание на избирателите, тяхното пълноценно участие

при вземането на решения, които са от особено важно значение при провеждането на вътрешната и външна политика на страната.

Дисертационният труд е в обем от 274 страници, в това число приложенията (4 на брой) и библиографията. Изследването разполага с богат научен апарат, направени са общо 443 бележки под линия. Намирам този обем за достатъчен за постигането на научноизследователската задача. Впечатляваща е и библиографичната справка на използваната и цитирана литература, която съдържа общо 245 заглавия на български, руски, английски и немски език, както и 123 източника от официални интернет страници.

С оглед изпълнение на научноизследователските задачи, дисертационният труд е оформен коректно и отговаря на изискванията от структурна и съдържателна гледна точка. Състои се от увод, три глави, заключение, използвана литература и приложения. Докторантът има общо 7 статии, 3 от които са по темата на дисертационния труд.

II. Оценка на научните и на практическите резултати и приноси на представения дисертационен труд

В резултат на комплексния характер и интердисциплинарното естество на темата, извършените изследвания в дисертационния труд са направени както на основата на сравнително-правния анализ и нормативния метод, така и с помощта на специфичните за международното право и международните отношения методи. Сред тях водещо място е отделено на политологичния, системния и историческия подход.

В увода на дисертационния труд се засягат основните проблеми, предмет на изследването, формулират се научноизследователските задачи, очертава се методологията на изследването и се представя структурата на

анализа и накратко авторовата теза. Изложението представлява разгърнато и задълбочено изпълнение на научноизследователските задачи. Заключението обобщава изложените и доказани авторски твърдения и завършва с ясно формулирани заключения. Считаю, че основната цел на труда – „да се проследи примерът на Швейцария и на страните от Европейското икономическо пространство при иницирането, подготовката, провеждането и прилагането на резултатите от референдумите като инструмент за сключване и присъединяване към международни договори” (с.15) – е изпълнена.

Глава първа разглежда в теоретичен план видовете и формите на пряката демокрация, като поставя акцент върху задължителния референдум, факултативния референдум и гражданската инициатива, които в Швейцария са трите основни процедури на пряката демокрация. Съвсем логично докторантът прави в хода на изложението следното уточнение: *„За целите на този научен труд пряката демокрация ще бъде разглеждана като пряко участие на народа в политически процеси като приемане на закони, одобряване на решения и утвърждаване на законодателни актове по финансови въпроси, вземане на решения за ратифициране на международни договори, включително и такива с предмет за присъединяване към международни организации и съюзи и др.”*

Разглежда се държавното устройство и формата на управление в Швейцария, както и въпроса за референдумите в тази държава – принципите на провеждане, на прилагане на резултатите от референдумите, на тяхното значение за страната, кантона, общината и за отделния избирател. Обърнато е внимание и на факта, че държави като Швейцария и Лихтенщайн често биват определяни като страни с „полупряка демокрация”. Това се дължи на обстоятелството, че народът избира свои представители както в представителна демокрация, а чрез

инициативи и референдуми гражданите могат с прякото си участие да променят или отменят закони и отделни разпоредби от Конституцията.

На с.49 от дисертационния труд авторът логично достига до извода, че *„в Швейцария се произвеждат повече от половината от общия брой на всички референдуми, организирани в света”*. Това произтича от утвърдената конституционна уредба в Конфедерацията, в която се извършват промени, само след като се обоснове солидно тяхната необходимост и разбира се, утвърденото като традиция произнасяне на народа по съществени въпроси.

Втора глава се състои от три параграфа. Първият проследява провеждането на референдуми в Швейцария, Исландия, Норвегия и Лихтенщайн във връзка с отношенията им поотделно, както и с организацията Европейски съюз. Приложена е таблица, в която са отразени проведените референдуми в периода от 1972 г. до 2014 г. в Швейцария, по въпроси, засягащи отношенията ѝ с Европейските общности, а впоследствие с Европейския съюз.

Вторият параграф поставя акцент върху двустранните и многостранните договори и споразумения на страните от ЕИП и Швейцария с международни организации, като се обръща внимание на членството им в Организацията на Обединените нации. Разгледани са и двустранните споразумения на Швейцария и държавите от Европейското икономическо пространство с Европейския съюз и Конвенцията за прилагане на споразумението от Шенген. Приложени са две таблици, отразяващи резултатите от гласуването в Лихтенщайн и Швейцария за присъединяване към ЕИП (с.134)

Референдумът от 09.02.2014 г. по въпросите на миграционната политика в Швейцария като начало на нов вид сътрудничество с ЕС е предмет на анализ в третия параграф на глава втора. Впечатление прави задълбоченият анализ, който докторантът прави на разглежданата

инициатива и на резултатите от нея: *„Бившият търговски дипломат Луциус Васеша смята, че ще са необходими 10 години, докато се стигне до споразумение за нови договори с ЕС, тъй като всеки резултат трябва да бъде приет от всички страни членки; с оглед на „растящата критика към ЕС” Съюзът не би могъл да покаже „никаква гъвкавост” по отношение на Швейцария; при всяко отклонение от основните принципи страната би получила отговора „Съжаляваме, не можем да приемем това.”(с.149)*

Трета глава е посветена на представителството на страните от Европейското икономическо пространство в международни организации. В този контекст е разгледано членството на държавите от ЕИП и Швейцария в по-важни международни междуправителствени организации като Съвета на Европа, Европейската асоциация за свободна търговия, Организацията за икономическо сътрудничество и развитие, Организацията на ООН за образование, наука и култура (ЮНЕСКО) и др.

Акцентира се на референдума като инструмент за присъединяване към международни организации в практиката на държавите от ЕИП и Швейцария, направен е и преглед на проведени референдуми по външнополитически въпроси и въпроси за европейската интеграция. Направените от докторанта изводи и заключения са основателни и аргументирани: *„Съвременното конституционно право трудно би се развивало в посока на гарантиране на демократичните основи на политическите системи без прилагането на пряката демокрация чрез произвеждане на референдуми или организиране на гражданска инициатива.”(с.177)*

Интересен е анализът, който прави докторантът по отношение на правната уредба, регламентираща подготовката и провеждането на референдума, както и направените от автора критични бележки относно

липсата на легално определение на понятието „референдум“ в конституциите на някои държави от ЕС, а именно: Гърция, Ирландия, Италия, Албания, Молдова, Полша, Словакия, Словения, Франция, Хърватия (с.181)

Последният параграф на глава трета обръща внимание на актуалните обществено политически аспекти във връзка с произвеждането на референдума за независимост в Шотландия от 2014 г. и неговото отражение върху бъдещето на Обединеното кралство в ЕС.

III. Критични бележки и препоръки

Към докторанта могат да се направят някои критични бележки, които е необходимо да съобрази в по-нататъшното си развитие.

На определени места текстът създава усещане за повторения или за преразказ на добре известни обществено политически процеси и събития. В някои случаи ясно проличава липсата от по-задълбочен анализ, придружен с цитирана доктрина, както и отсъствие на авторската позиция по определени въпроси.

IV. Заключение

Общата оценка за дисертационния труд е, че е разработен на едно добро равнище, чрез прилагане на интердисциплинарен подход и съчетаване на особеностите на международното публично право, конституционното право, правото на Европейския съюз, историята на международните отношения и политологията. Считам, че докторантът Златка Гергинова притежава необходимите знания и умения за провеждане на научноизследователска дейност.

Изразявам своето положително становище и подкрепям научното жури да присъди на Златка Димитрова Гергинова, образователната и

научна степен „доктор” по международно право и международни отношения.

17.01.2015 г.

Член на научното жури:

/доц. д-р Николай Марин/